Tiedustelun parlamentaarinen valvonta

Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen ja eduskunnan virkamieslain 9 §:n muuttamiseksi

Hallintovaliokunnan kuuleminen 18.10.2018

Apulaispääsihteeri Timo Tuovinen

EDUSKUNTA

Valmistelu ja käsittely puhemiesneuvostossa

- Eduskunnan pääsihteerin asettama virkamiestyöryhmä
- Virkamiestyöryhmän luonnos esitelty puhemiesneuvostolle toukokuussa 2017
- Lausuntokierros: eduskuntaryhmät, eduskunnan oikeusasiamies, sisäministeriö, puolustusministeriö, Poliisihallitus, suojelupoliisi, valtiosääntöoikeuden asiantuntijat
- Uusi luonnos esitelty puhemiesneuvostolle joulukuussa 2017. Käsittely 6. ja 13.2.2018
- Yhteensovitettu HE laiksi tiedustelutoiminnan valvonnasta 199/2017 vp:n kanssa
- Valiokuntakäsittely ja voimaantulo samanaikaisesti tiedustelulainsäädännön kanssa

Uuden valiokunnan jäsenet ja asettaminen

- Perustetaan uusi pysyvä valiokunta: *tiedusteluvalvontavaliokunta*, jossa on 11 jäsentä ja 2 varajäsentä (TJ 7 ja 8 §).
- valiokunnan asettaminen:
  - jäsenistä ja varajäsenistä tehdään laaja turvallisuusselvitys
  - valiokunta asetetaan hallituksen muodostamisen jälkeen, jollei eduskunta puhemiesneuvoston ehdotuksesta toisin päätä (TJ 17 §)
  - puhemiehillä läsnäolo-oikeus valiokunnan kokouksissa vain valiokunnan päätöksellä (TJ 36 §)

Valiokunnan tehtävät (TJ 31 b §)

- toimii siviili- ja sotilastiedustelutoiminnan parlamentaarisena valvojana

1. valvoo tiedustelutoiminnan asianmukaisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta;
2. seuraa ja arvioi tiedustelutoiminnan painopisteitä;
3. seuraa ja edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista tiedustelutoiminnassa;
4. käsittelee valmistelevasti tiedusteluvaltuutetun kertomukset;
5. käsittelee tiedusteluvaltuutetun valvontahavainnot

Tiedusteluvalvontavaliokunnan vireillepano-oikeus (TJ 31 b §)

- oikeus omasta aloitteestaan ottaa käsiteltäväkseen toimialaansa kuuluva asia sekä laatia siitä mietintö täysistunnolle, jos valiokunta katsoo asian merkityksen sitä vaativan
- Vrt. tarkastusvaliokunta

Tiedusteluvalvontavaliokunnan tiedonsaantioikeudet ja oikeus saada selvitys, kertomukset (HE 199/2018 vp)

- Tiedusteluvalvontavaliokunnalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaisilta ja muilta julkista tehtävää hoitavilta maksutta parlamentaarisen valvontatehtäviensä hoitamiseksi tarvitsemansa *tiedot* (3 §)
- Tiedusteluvalvontavaliokunnalla on oikeus saada tiedusteluvaltuutetulta ja muilta viranomaisilta sekä muilta julkista tehtävää hoitavilta maksutta tehtäviensä hoitamiseksi tarvitsemansa *selvitykset* (4 §).
- Tiedusteluvaltuutetun tulee saattaa *merkittävät valvontahavaintonsa* eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunnan käsiteltäväksi (18 §).
- Tiedusteluvaltuutettu antaa vuosittain eduskunnalle, eduskunnan oikeusasiamiehelle ja valtioneuvostolle *kertomuksen* toiminnastaan. Tiedusteluvaltuutettu voi antaa eduskunnalle tärkeäksi katsomastaan asiasta myös *erillisen kertomuksen* (19 §).

Valiokunnan asiakirjojen julkisuus

- Perustuslain 50 §:n 2 mom. ja eduskunnan työjärjestyksen 43 a §
- Lisätään 43 a §:n 2 momenttiin, joka koskee kaikkia valiokuntia salassapitoperusteeksi *kansallisen turvallisuuden vaarantuminen*

Salassapitovelvollisuus tiedusteluvalvontavaliokunnan toiminnassa (TJ 43 a §)

Tiedusteluvalvontavaliokunnan

- pöytäkirjan liitteet ja
- valiokunnan tehtävää

koskevat asiakirjat ovat salassa pidettäviä, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei aiheuta merkittävää vahinkoa Suomen kansainvälisille suhteille tai vaaranna kansallista turvallisuutta.

- Asiakirjan julkisuudesta päättää valiokunta.
- Tiedon julkisesta asiakirjasta voi antaa myös valiokunnan sihteeri.

Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto (TJ 43 c §)

- Valiokunnan jäsen tai virkamies ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, taikka seikkaa, josta valiokunta on tehnyt perustuslain 50 §:n 3 momentin mukaisen vaitiolopäätöksen.

- Salassa pidettäviä tietoja ei saa käyttää omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi.

- Viittaussäännös rikoslakiin : Rangaistus salassapitorikoksesta ja salassapitorikkomuksesta säädetään rikoslain 38 luvun 1 ja 2 §:ssä.

Eduskunnan virkamiesL:n 9 §

- Tiedusteluvalvontavaliokunnan sihteerinä toimivan valiokuntaneuvoksen on oltava Suomen kansalainen
- Laaja turvallisuusselvitys valiokunnan virkamiehistä

Ehdotuksen arviointia – PuVL 6/2018 vp, TrVL 2/2018 vp

- uuden valiokunnan perustaminen ei saa vaikuttaa muiden erikoisvalio-kuntien toimialaan
- valiokunnassa laaja parlamentaarinen edustus (PuV)
- Supon toiminnan valvonta kokonaisuudessaan
- laajan turvallisuusselvityksen tekeminen kansanedustajasta ongelmallista (PuV)
- riittävät resurssit
- salassapidon turvaaminen rakenteellisin järjestelyin (PuV)